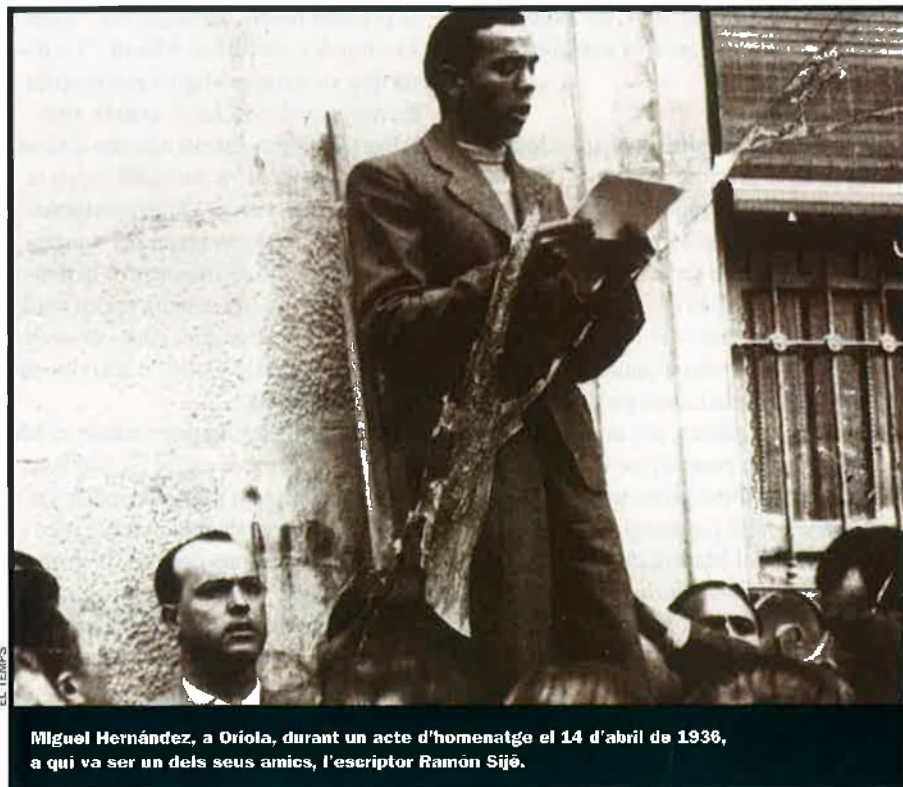

Retrobar Miguel Hernández

El proper dimarts 12 de març sortirà a la llum una completa biografia de Miguel Hernández escrita pel poeta i novel·lista alacantí José Luis Ferris. Una obra que revela molts dels misteris que envolten la vida i mort del poeta-pastor d'Oriola. Quines dones van inspirar els seus versos, per què Lorca, Cernuda o Alberti van intentar minar la seua carrera literària o quins van ser els responsables que no sortira viu de la presó. Una biografia que situa Hernández com un ésser humà, sense llegendes ni tòpics.

Miguel Hernández, a Oriola, durant un acte d'homenatge el 14 d'abril de 1938, a qui va ser un dels seus amics, l'escriptor Ramón Sijé.

El proper 28 de març es compliran 60 anys de la mort de Miguel Hernández en una fosca presó franquista. Tant de temps després, encara queden molts punts per aclarir en la breu i apassionada vida de l'autor d'*El rayo que no cesa* i *Viento del pueblo. Miguel Hernández. Pasiones, cárcel y muerte de un poeta* és el títol de la biografia que el poeta i novel·lista alacantí José Luis Ferris, guanyador del Premio Azorín 1999, ha escrit amb l'objectiu de descobrir per al lector alguns dels esdeveniments que van marcar la vida d'Hernández i de netejar el seu nom de falses llegendes.

El llibre, publicat per l'editorial Temas de Hoy (grup Planeta), causarà certa commoció, segons asseguren els estudiosos d'Hernández. Noms com els de

Federico García Lorca, que apareix amb les seues misèries de burgès, Rafael Alberti o el bisbe Luis Almarcha, considerat per la història com una de les persones que més va lluitar per evitar la mort d'Hernández, no surten precisament gaire ben parats en aquesta extensa biografia. "S'han sacralitzat massa noms en tota aquesta història", assegura Ferris.

I és que els rumors i les llegendes –i fins i tot l'autocensura– han estat una constant en les successives biografies que s'han publicat sobre el poeta oriolà. Des de les relacions amb les dones que van inspirar els seus poemes –dissimulades potser per un cert respecte a la que va heretar l'etiqueta de vídua eterna, Josefina Manresa– fins als qui negaven l'adscripció d'Hernández al Partit Comunista. Un fet que va quedar del tot

desmentit en descobrir-se fa deu anys als arxius de guerra de Salamanca el número d'afiliació del poeta al partit.

“Potser un dels primers aspectes que criden l'atenció en la vida de Miguel és que la seua infància no va ser en absolut de tanta pobresa com sempre s'ha dit”, explica Ferris. “El seu pare tenia un negoci de ramaderia que funcionava molt bé. Però també és cert que va ser pastor, durant cinc anys, de 1920 a 1925, quan el negoci va començar a anar malament.”

Amors impossibles. Però a banda de la seua joventut, certament poc adequada per a un aspirant a escriptor, la vida amorosa de Miguel –sabuda, poc divulgada i mai reconeguda, sobretot per Josefina Manresa–, marcava absolutament la seua obra. “En aquesta biografia m'he trobat algunes sorpreses, com que Miguel tenia predilecció per les dones madures, per dones que no només foren companyes de la seua vida, sinó també protectores i mares. Maruja Mallo [reconeguda pintora i dibuixant del Madrid de l'època], que va desencadenar *El rayo que no cesa* i que Miguel va conèixer quan tenia 24 anys, era vuit anys més gran que ell, així com María Cegarra, la dona que coneixeria després, que tenia deu anys més que ell.” Aquest model, Miguel l'havia viscut d'una manera admirable en el cas de Delia del Carril, l'esposa de Pablo Neruda, que era bastants anys més gran. “Era l'època en què Hernández seguia de manera admirador tot el que feia Pablo Neruda. Volia emular-lo en els seus versos, i també en les seues actituds davant de la vida”.

A Maruja Mallo, Hernández va dedicar alguns dels versos d'amor més encesos d'*El rayo que no cesa* –l'obra que li va començar a donar certa popularitat a Madrid–, tot i que la inspiració d'aquells poemes sempre s'havia atribuït a Josefina Manresa. Aquella artista, una dona absolutament liberal i molt ben tractada per la intel·lectualitat madrilenya de l'època –era l'ull dret d'Ortega y Gasset i de Ramón Gómez de la Serna–, però, no es volia comprometre absolutament amb ningú. De fet, recorda Ferris, Maruja Mallo no només va

“Una generació tan burgesa, classista i sibarita no podia acceptar un xicot amb pantaló de pana i espadenyes”

inspirar Hernández en la seua primera època, sinó que va provocar una de les obres de la literatura més importants de la primera meitat del segle XX: *Sobre los ángeles*, de Rafael Alberti. “La dona que va estimar Miguel per després menysprear-lo, va fer el mateix amb Alberti.” Curiosament, aquesta actitud, Maruja Mallo la va mantenir fins a la seua mort, el 1992. “Quan en algunes entrevistes li preguntaven per aquests personatges, no es mossegava la llengua. I deia: ‘Jo, en aquella època cardava tant i amb tants que, com vol vostè que me'n recorde d'ells?’ I això ho deia quan tenia 96 anys!”

Durant aquelles llargues estades a Madrid, Hernández va entrar en contacte amb els escriptors més reconeguts de l'època. Un contacte que va generar molt bones amistats però també fortes desavinences. “Lorca, Alberti i Cernuda li van fer molt de mal a Hernández. La Generació del 27 era una generació burgesa, classista i sibarita. I que de sobte irrompia a Madrid un xicot de poble no ho podien acceptar. Més que enveja, li tenien al·lèrgia. El mateix Bunuel, gran amic de Lorca, criticava el classisme del granadí i explicava que quan Lorca havia d'anar a entrevistar algun polític, no el deixava entrar perquè potser no duia un aspecte prou decent. Si això ho feia amb Bunuel, com no ho havia de fer amb un xicot de províncies com Miguel que a sobre anava amb espadenyes i pantaló de pana?”

La Guerra Civil també va provocar-li a Miguel problemes amb Alberti. “Hi va haver molts escriptors que feien la guerra des de la seu de l'aliança d'intel·lectuals antifeixistes de Madrid. Allà organitzaven festes nocturnes, es disfressaven... Miguel, que lluitava al front i que veia morir cada dia desenes de companys, dones i xiquets, no podia suportar que quan anava a Madrid a canviar-se de roba li obrira la porta Alberti disfressat de domador de circ.”

Però possiblement, un dels aspectes més delicats que descobreix aquesta biografia al voltant de la vida –o millor, de la mort– d'Hernández és la polèmica intervenció de l'aleshores vicari d'Oriola i que després, del 1940 al 1970, seria bisbe de Lleó, Luis Almarcho. Amic d'Hernández des de la seua joventut, Almarcho va exercir –sense èxit– una pressió molt forta sobre el poeta durant el seu calvari a la presó perquè renunciara a les seues idees. Però ni la transigència de Miguel a casar-se per l'església va servir de res.

L'argument que esgrimeixen els defensors d'Almarcho és que aquell home d'església no tenia cap poder per traslladar el poeta a un hospital. Ferris, però, demostra que Almarcho era alguna cosa més que un simple clergue de poble. “Almarcho va deixar al llarg de la seua vida una reguera de bondat, però en realitat era un home sibil·lí que sempre actuava a l'ombra. Ben al contrari del que sembla, Almarcho va ser un home d'absoluta confiança per a Franco. I els fets així ho demostren: va ser un dels procuradors en corts que més temps van romandre en el seu càrrec, per davant de personalitats com Sancho Dávila, Luis Carrero Blanco o el falangista Agustín Aznar. El mateix Ramón Pérez Álvarez, company de presó d'Hernández en donava més pistes. “Don Luis Almarcho haguera hagut d'enviar-hi algun metge i no tants capellans.” I afegia: “Si Almarcho haguera volgut, Miguel hauria pogut anar a l'hospital.”

Però tots aquests fets que van marcar la vida del poeta i que ara s'expliquen detalladament en aquesta biografia, no són més que, segons assegura José Luis Ferris, una “excel·lent ocasió per a reivindicar la figura i l'obra de Miguel Hernández que, en definitiva, és el que interessa”.

Rosanna Melià